

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ «АНГЛІЙСЬКА МОВА ДЛЯ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ» ДЛЯ СТАРШОЇ ШКОЛИ

О. С. Пасічник,

кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник

У статті обґрунтовано доцільність розроблення елективного курсу «Англійська мова для ділового спілкування» для учнів старшої школи. Визначено його змістове наповнення та структуру навчального посібника. Описано принципи добору та організації змісту елективного курсу, а також основні технології оволодіння ним.

Ключові слова: *елективний курс, старша школа, іноземна мова, ділове спілкування, навчальний посібник, зміст навчання, варіативний компонент.*

Постановка проблеми. Проблема задоволення пізнавальних потреб учнів назріла давно і зумовлена збільшенням обсягів інформації та неможливістю повідомити їх у повному обсязі у процесі шкільної освіти. Огляд зарубіжних освітніх систем засвідчує, що тривалий час вони реалізують своєрідну стратегію – так, процес навчання у школі характеризується рівневістю та зорієнтований як на задоволення реальних пізнавальних потреб учнів, так і на підготовку фахівців найбільш затребуваних галузей. Перетворення, що нині відбуваються у вітчизняній системі освіти, значною мірою спираються на зарубіжний досвід [3]. Частково реалізація цієї стратегії у системі профільного навчання в Україні здійснюється через упровадження *елективних курсів* як варіативного компонента шкільної підготовки.

Елективні курси покликані «компенсувати» обмежені властивості *базових* і *профільних* предметів. Так, якщо останні два зорієнтовані на фундаментальну підготовку та поглиблене вивчення окремих предметів відповідно, то елективні курси мають задовольнити попит на альтернативні знання: їх тематика та зміст визначаються відповідно до пізнавальних потреб підлітків та вимог тих професійних галузей, на діяльність яких зорієнтована підготовка на конкретному профілі навчання.

Результати анкетування, проведеного лабораторією навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України у 2014 р., окреслили широкий спектр тем для елективних курсів з іноземних мов. З-поміж сфер, які зацікавили учнів, було визначено вивчення іноземної мови для ділового спілкування. Так, 73 % учнів та 64 % вчителів погодилися з доцільністю включення цього аспекту у варіативний компонент змісту іншомовної підготовки в старшій школі. Іноземна мова для ділових цілей – це таке коло запитань, відповідей на які учні практично не отримують у межах загального чи профільного курсу іноземної мови.

Аналіз останніх досліджень. Курси, які зорієнтовані на вивчення іноземної мови ділового спілкування, розроблені та використовуються у деяких як європейських, так і пострадянських країн. Зокрема, розробленням елективних курсів для навчання іншомовного ділового спілкування займалися такі автори: Г. Г. Агапова, Л. В. Банкевич, О. Б. Дворецька, Н. В. Новікова, I. Badger, V. Hollett, M. Powell та інші. Таким чином, зарубіжний досвід і пізнавальні запити учнів актуалізують проблему розроблення подібного курсу іноземної мови в Україні, насамперед для англійської як найбільш затребуваної у сфері сучасного ділового життя.

Формулювання цілей статті. Мета статті – обґрунтувати доцільність запровадження елективного курсу *«Англійська мова для ділового спілкування»* у системі профільного навчання та окреслити концептуальні засади конструювання його змісту.

Виклад основного матеріалу. Обґрутовуючи доцільність елективного курсу *«Англійська мова для ділового спілкування»*, автори усвідомлюють малоімовірність того, що одразу після закінчення школи випускники розпочнуть кар'єру в бізнесі, де їм нададуть повноваження готувати ділову документацію та змогу брати участь у ділових перемовинах. Тому вчителі, учні та батьки мають усвідомити помилковість ототожнення елективного курсу *«Англійська мова для ділового спілкування»* лише з підготовкою до безпосередньої взаємодії з партнерами по бізнесу, оскільки існує низка критично важливих аспектів іншомовної взаємодії поза межами сфери бізнес-комунікації, на урахування яких зорієнтований запропонований курс.

Насамперед передбачається, що елективний курс виконуватиме профорієнтаційну функцію, тому зміст посібника сконструйовано таким чином, що відбувається поступовий перехід від загальнопрофесійної тематики (питання працевлаштування, види професійної діяльності, вимоги до працівників, їхні повноваження тощо) до розгляду тих аспектів, які більш тісно пов'язані зі сферою англійської мови так званого «офісного» вжитку та ділового спілкування.

Варто зазначити, що зміст навчального посібника зорієнтований на вирішення тих життєвих і професійних ситуацій, які потенційно можуть виникнути в житті молодшої особи. Так, після закінчення навчання у школі молодь часто бере участь у міжнародних конкурсах, претендує на отримання стипендій і грантів. Це потребує від них знання формату ділових паперів та досвіду їх оформлення. Оскільки письмо є одним із найбільш складних видів мовленнєвої діяльності для учнів будь-якого віку, письмова практика є важливим дидактичним наповненням елективного курсу *«Англійська мова для ділового спілкування»*. З іншого боку, участь у програмах міжнародних академічних обмінів вимагає від особи відповідної соціокультурної підготовки (знання правил поведінки та етикету) з метою уникнення непорозумінь, формування відповідних стратегій міжособистісної взаємодії.

Соціально та академічно активна молодь має бути готовою до публічних виступів, у тому числі з участю іноземців, а відтак уміння і навички під-

готовки та проведення презентацій стануть їм у нагоді. Практичний досвід свідчить, що в професійній та академічній сфері представлення інформації у вигляді комп'ютерних презентацій (PowerPoint) є обов'язковим елементом виступу, проте у школі до такого способу пред'явлення результатів навчальної та самостійної пошукової діяльності звертаються лише окремі, зазвичай найбільш мотивовані, учні. Тому не дивно, що без попередньої підготовки під час виступів у них виникають труднощі щодо синхронізації усного повідомлення з візуальним фрагментом презентаційного матеріалу. Таким чином, одним із завдань, яке ставлять розробники елективного курсу, є підготовка старшокласників до формування умінь та навичок проведення презентацій, вибору відповідних стратегій, що підвищують ефективність публічних виступів.

Для тих, хто після закінчення школи вирішить поєднувати навчання у ВНЗ та професійну діяльність, запропонований курс поряд із форматами ділової документації та особливостями проведення публічних виступів забезпечить можливість ознайомитися з особливостями проходження співбесіди, основними посадами та обов'язками працівників у компанії, її структурою та напрямками діяльності. Також у курсі висвітлено правила ведення телефонної бесіди, основи офісного етикету тощо.

Таким чином, *ділове спілкування* ми розуміємо як інтегративний вид комунікативної діяльності, що містить такі важливі компоненти, як уміння встановлювати контакти з колегами в усній і письмовій формах, знання важливих для ділового спілкування міжкультурних особливостей. У зв'язку з цим первинна діяльність зорієнтована на формування знань, умінь та навичок публічних виступів, підготовки презентацій, невербального спілкування, уміння вести дискусію, обґрунтовувати власну точку зору тощо. Така діяльність сприяє формуванню особистості, готової до соціальної та ділової мобільності, відкритості до міжнародної співпраці.

Елективний курс *«Англійська мова для ділового спілкування»* розрахований на амбітних старшокласників, які усвідомлюють, що його вивчення є однією з інвестицій в особистісне зростання та власну (до)професійну підготовку, яка в майбутньому принесе «дивіденди» у вигляді усвідомлення міжкультурних особливостей ділового етикету та належного володіння відповідною термінологією і стратегіями ділового спілкування.

Основна мета елективного курсу *«Англійська мова для ділового спілкування»* – сформувати у старшокласників практичні вміння та навички використання англійської мови у сфері професійного спілкування, а також як засіб здобування нових знань. Досягненню поставленої мети сприятиме виконання низки завдань. Зокрема, передбачено такі:

- розширення тематики іншомовної підготовки старшокласників з орієнтацією на найбільш поширені сфери ділового спілкування;
- збільшення лексичного запасу учнів відповідно до обраних тем і формування навичок та умінь їх продуктивного використання в усній та письмовій формах;

- розширення спектру комунікативних ситуацій і завдань, типових для сфери професійного та ділового спілкування;
- надання учням соціокультурних знань про норми, правила етикету, дотримання яких доцільне у процесі спілкування з іноземними діловими партнерами;
- створення умов для стимулювання самостійної роботи з додатковими джерелами інформації, у тому числі з мережею Інтернет;
- розвиток автономності учнів через надання їм можливості самостійно визначати цілі й завдання творчої та пошукової діяльності;
- сприяння вирішенню питань професійного самовизначення старшокласників.

З метою визначення змістового наповнення елективного курсу автори провели анкетування учнів 9–11-х класів і вчителів. За результатами опитування респондентами було окреслено наступні теми (в дужках подано їх орієнтовне змістове наповнення).

1. Світ професій (особливості організації трудової діяльності у зарубіжних країнах; професії, популярні в Україні та за кордоном).
2. Працевлаштування (оформлення документів для працевлаштування; співбесіда з роботодавцем).
3. Структура компанії (структурні підрозділи компанії; розподіл посад і повноважень працівників).
4. Етикет телефонної ділової розмови.
5. Підготовка та проведення презентацій (ефективні стратегії мовленнєвої поведінки під час публічного виступу).
6. Дрес-код (поняття дрес-коду та питання його доцільності; тенденції у сфері ділового одягу).
7. Ділові зустрічі (соціокультурні аспекти етикету ділового спілкування із зарубіжними партнерами; порядок денний; повноваження учасників ділових зустрічей).
8. Поселення у готелі (замовлення та бронювання номера; правила поведінки у готелі).
9. Ділові поїздки за кордон (проходження митного контролю, авіаперельоти).
10. Реклама (види реклами; інструменти впливу на споживачів товарів і послуг, їхні уподобання).
11. Ділові листи (правила оформлення основних видів ділової кореспонденції).

Як видно з переліку та опису тем, їх зміст не дублює вимог державного освітнього стандарту з іноземних мов – він уміщує нові знання, що зорієнтовані на задоволення пізнавальних і професійних інтересів старшокласників, та формує уміння й навички застосовувати англійську мову в різних соціокультурних контекстах з урахуванням особливостей сфери ділових відносин. Вивчення елективного курсу зорієнтоване на істотне розширення лексичного

запасу старшокласників поняттями, термінами та кліше, характерними для сфери ділової комунікації, та їх адаптацію до потреб реального спілкування.

Варто зазначити, що запропоноване змістове наповнення курсу не є остаточним, оскільки авторський колектив залишає за собою право коригувати його залежно від результатів проведеної апробації та врахування побажань учителів й учнів.

В основу конструювання змісту посібника покладено модульний принцип організації навчального матеріалу. Це означає, що кожна тема є окремим дидактично завершеним блоком, у межах якого розглядається одне ключове або сукупність споріднених понять. Наприклад, перший модуль елективного курсу передбачає різнобічне ознайомлення із загальними питаннями працевлаштування.

Робота над кожним тематичним модулем розпочинається з постановки проблемних питань, релевантних до його теми у цілому. Цей етап передбачає актуалізацію попереднього навчального досвіду, мотивування учнів до вивчення нового фрагменту дійсності. Так, на початку роботи з першим модулем-темою учні намагаються сформулювати відповіді на запитання, водночас відбувається знайомство з новим лексичним матеріалом.

Task 1. Read the questions and check the meaning of the words in italics.

1. Do your parents have *9 to 5 job* or they work *flexitime*?
2. Do students take a *gap year* before going to University when they finish school?
3. Do your parents often *work overtime*?
4. Is their job *rewarding*? What are its *challenges*?
5. Are there many *unemployed* people in your country?
6. Would you like to work for a company or be *self-employed*? Why?
7. Do you have any *work experience*?
8. What *qualifications* do you need for your future job?
9. What age do people *retire* in your country?

Work in pairs. Ask and answer the questions.

Таким чином, відбувається введення старшокласників у проблематику модуля, інформування про його цілі. Реалізація такого підходу, на нашу думку, забезпечує вмотивованість навчання. У процесі подальшої роботи з модулем ці питання конкретизуються через осмислення фактичної інформації, представлені у вигляді навчальних текстів, ситуативних діалогів та ілюстративного матеріалу.

Зміст елективного курсу передбачає не лише повідомлення відповідної тематичної інформації, але й дидактично доцільні засоби її активізації у різних формах комунікативної взаємодії, що характерні для реальних умов спілкування. Така організація змісту навчання мотивує іншомовну комунікативну діяльність старшокласників, адаптує їх до умов реального спілкування, забезпечує можливість не лише розвивати мовні компетенції, але й залучати власний навчальний і життєвий досвід.

Також навчальні тексти слугують для презентації нового мовного та мовленнєвого матеріалу. Його тренування і закріплення відбувається за допомогою післятекстових вправ і завдань. Загалом система дотекстових і післятекстових вправ і завдань являє собою алгоритм поетапної перевірки якості засвоєння та критичного осмислення нового навчального матеріалу. Так, перед прочитанням тексту учням пропонується обговорити низку запитань, що стосуються проблематики тексту. Перевірка якості розуміння прочитаного передбачає різні формати діяльності учнів. Зокрема, це формулювання розгорнутої відповіді (іноді з необхідністю висловлення власного оцінного ставлення до змісту прочитаного), відповіді у формі «правильно/неправильно» (True/False), власних запитань до тексту тощо. Таким чином, у процесі роботи з текстом реалізуються різні стратегії перевірки розуміння прочитаного.

У процесі добору текстових матеріалів автори орієнтувалися на автентичні зразки з відповідних англomовних періодичних видань, Інтернет-ресурсів, які відображають сучасні тенденції у сфері ділової комунікації. Їх добір здійснювався з урахуванням того, що на момент завершення навчання у старшій школі якість іншомовної підготовки має досягти рівня B2 (у термінах Ради Європи).

Оскільки кожен модуль розглядає різні аспекти однієї проблеми, їх зміст структуровано на смислові блоки (**Part A, Part B, Part C**), кожен із яких має власну назву. Так, для першого модуля це такі: **Part A: Work-Life Balance; Part B: Describing Jobs; Part C Working Abroad**. Кількість блоків не є сталою і може варіюватися від двох до чотирьох (залежно від тих аспектів, що розглядаються). З одного боку, така організація змісту посібника дає змогу структурувати логіку розміщення навчального матеріалу, а з іншого – учителям легше планувати послідовність і темп опрацювання матеріалів посібника. Згідно з авторською концепцією передбачається, що кожен такий блок розраховано на 2–3 години аудиторної роботи.

Завершення роботи над тематичним модулем передбачає не лише перевірку якості засвоєння нового мовного і мовленнєвого матеріалу, але й його активізацію для виконання конкретних творчих і пошукових завдань (підготовка виступів, доповідей, презентацій тощо). При цьому учням пропонується на вибір декілька завдань, з-поміж яких вони обирають те, яке найбільш повно відповідає їхнім інтересам та пізнавальним запитам. На переконання авторів, така організація змісту навчальної книги сприятиме забезпеченню ефективного формування відповідного набору компетенцій, передбачених навчальною програмою.

Варто зазначити, що модульна технологія організації змісту навчальної книги деякою мірою надає можливість вчителю самостійно визначати порядок і повноту опрацювання тем залежно від реальних умов навчання. Водночас, не зважаючи на відносну, а подекуди й повну автономність модулів, саме їх послідовне опрацювання являє собою систему поетапного формування і розвитку відповідних умінь та навичок у процесі послідовного ускладнення тематики.

Аналіз змісту чинної шкільної навчальної літератури з базових і профільних предметів засвідчує, що форми діяльності здебільшого зорієнтовані на запам'ятовування фактів і розв'язання *типових* завдань, які мають лише одне правильне вирішення. На думку авторів, елективний курс має «переорієнтувати» учнів на такі форми роботи, що насамперед ставлять за мету пошук відповідей на запитання, які не мають однозначного вирішення. Тому пріоритетними стають робота в режимі дискусій, самостійна пошукова та дослідна діяльність. Успішна реалізація цієї стратегії досягається завдяки застосуванню відповідних педагогічних технологій, основними з яких визначено наступні.

Метод організації ситуативного діалогічного мовлення, рольових ігор і дискусій. У процесі опрацювання певного обсягу фактичного матеріалу за окремою темою елективного курсу учням пропонується виконати комунікативні завдання, сформулювати особисте ставлення до проблеми, знайти можливі варіанти вирішення проблемного питання. Одним із різновидів таких рольових ігор є *дебати* – чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами щодо актуальної проблеми. Цей різновид публічної дискусії спрямований на переконання у своїй правоті не лише один одного, але й третьої сторони. При цьому передбачається, що зміст окремого модуля має слугувати передумовою для створення комунікативного середовища, засобами і в межах якого протікає взаємодія учнів.

Індивідуальна робота, диференційована за рівнями складності та тематикою, зорієнтована на проектування учнем власної індивідуальної освітньої траєкторії. Залежно від потреб і можливостей кожного учня у процесі вивчення змісту елективного курсу створюються умови для розвитку навичок самостійної роботи над мовою, уміннями працювати з довідковою літературою, самостійно оформлювати та представляти іншим учасникам навчального процесу отриману інформацію.

Систематична робота з мовним портфоліо. В узагальненому вигляді портфоліо є колекцією робіт учня, що демонструють динаміку його досягнень під час опрацювання елективного курсу. Створення колекції власних робіт сприяє неформальній підтримці інтересу до предмета, підвищенню мотивації до його вивчення, рефлексії. З іншого боку, систематична робота з ним спонукає учнів здійснювати моніторинг своєї успішності в іншомовному навчанні, визначати мету, планувати її реалізацію, хід виконання, а також перевіряти відповідність одержаних результатів поставленій меті.

Проектна діяльність охоплює широкий спектр тем та зорієнтована на навчання старшокласників готувати переконливі виступи, тексти доповідей (пояснювальна записка, резюме, мотиваційний лист, рекламний текст тощо). Одним із завдань проектної діяльності є використання в діловому мовленні адекватних мовних засобів.

Практичний досвід свідчить, що *інформаційно-комунікаційні технології* стали невід'ємною складовою навчального процесу, а їх застосування не об-

межується лише профільними предметами. Насамперед, йдеться про зростання їх ролі для презентації результатів навчальної та самостійної пошукової діяльності учнів (наприклад, використання поширеної програми PowerPoint).

Оволодіння змістом елективних курсів передбачає раціональне поєднання індивідуальних, парних і групових форм роботи старшокласників. Кожна із окреслених технологій не є автономною, натомість передбачається їх поєднання та взаємодоповнення. Зокрема, виконання проектних завдань не вбачається можливим без раціональної співпраці тих, хто навчається, розподілу обов'язків між собою, індивідуального пошуку необхідних матеріалів, застосування засобів інформаційних технологій з метою оформлення кінцевого продукту спільної навчально-дослідної діяльності тощо.

Застосування цих технологій у процесі оволодіння змістом елективних курсів забезпечує можливість не обмежуватися фронтальним та індивідуальним навчанням, а залучати весь учнівський контингент до самостійних, парних і групових форм навчання, що стимулюють їхню зовнішню та внутрішню активність, розвивають у них уміння самостійної роботи.

Реалізація змісту елективного курсу базується на таких дидактико-методичних принципах: індивідуалізація навчання, комплексне оволодіння мовним і мовленнєвим матеріалом, ситуативність і тематична організація навчального матеріалу, його функціональна та комунікативна спрямованість тощо (детальніше про це в публікації В. Г. Редька, О. В. Басая [4, с. 164–165]). Водночас, оскільки елективний курс «*Англійська мова для ділового спілкування*» виконує специфічні функції у процесі іншомовної підготовки в старшій школі, для організації його змісту характерні ще такі **принципи, про які йтиметься нижче**.

Принцип новизни навчального матеріалу – зміст курсу не дублює тематику іноземної мови як базового або профільного предмета. Новизна навчального матеріалу, його зорієнтованість на задоволення пізнавальних запитів старшокласників щодо сфери ділового спілкування та їх професійних намірів стимулюють підвищення мотивації до його вивчення.

Принцип спеціалізації навчання є логічним доповненням попереднього принципу, кожен елективний курс передбачає поглиблене вивчення певного фрагменту дійсності, який готує до майбутньої професійної діяльності у межах конкретного профілю навчання. Так, для філологічного профілю це можуть бути країнознавство, література англomовних країн, журналістика тощо. Курс «*Англійська мова для ділового спілкування*» зорієнтований на ґрунтовне ознайомлення з особливостями іншомовної взаємодії у сфері ділового спілкування, ілюструє її особливості, цікаві аспекти, можливі труднощі та шляхи їх подолання.

Характерно, що, забезпечуючи таку спеціалізацію, елективний курс «*Англійська мова для ділового спілкування*» призначений для широкого кола старшокласників і не обмежується лише учнями філологічного профілю. Зокрема, він буде цікавим і корисним для учнів економічних профілів та тих, хто бажає

вдосконалити рівень володіння англійською мовою та поглибити власні знання в окресленій сфері.

Принцип урахування «діалогу культур» – відповідно до Державного освітнього стандарту, навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах повинно мати соціокультурну спрямованість та готувати учнів до безперешкодної комунікації в іншому лінгвоетнічному середовищі через урахування його культурних особливостей [1]. Культура є складником усіх сфер людської життєдіяльності, у тому числі й професійну, яка залишається поза увагою базового загальноосвітнього та профільного курсу іноземної мови. Таким чином, запропонований елективний курс передбачає підготовку старшокласників до міжособистісної іншомовної взаємодії з іноземними партнерами в різних соціокультурних контекстах із урахуванням особливостей сфери ділових відносин.

Природно, що пріоритетним є ознайомлення з типовими моделями поведінки у сфері ділового спілкування з орієнтацією на норми, прийняті в англійськомовному світі. Проте, враховуючи те, що одним із важливих аспектів реалізації діалогу культур у навчальному процесі є формування в учнів власної національної ідентичності, передбачається певна кількість завдань на порівняння окремих аспектів ділового життя, які характерні для України. Наприклад, у першому модулі учням пропонується порівняти, які професії є популярними в Україні та за кордоном, пояснити виявлені ними розбіжності тощо.

Принцип збільшення одиниць навчальної інформації – елективний курс є «надбудовою» над профільними і базовими предметами, яка, з одного боку, доповнює їх зміст фактичним матеріалом, а з іншого – готує до подальшої професійної діяльності. Він уміщує автентичні зразки, які демонструють функціональний аспект мови та сприяють розвитку термінологічно-понятійного апарату випускників школи таким чином, щоб краще підготувати їх до подальшого професійного навчання та діяльності.

Принцип евристичності – зміст елективного курсу слугує основою для стимулювання самостійної пошукової діяльності старшокласника з метою віднаходження шляхів вирішення конкретної проблемної ситуації на основі опрацьованого матеріалу.

Принцип зв'язності та систематичності викладення навчального матеріалу – вивчення змісту елективного курсу ґрунтується на знаннях, уміннях і навичках, здобутих у процесі вивчення базових та профільних предметів.

Принцип урахування пізнавального інтересу старшокласників та особливостей їх когнітивної діяльності – зміст елективного курсу та його організація побудована з максимальним урахуванням індивідуальних психологічних, психічних і пізнавальних особливостей учнів старшого шкільного віку та професійних намірів учнів філологічного профілю. Варіативність завдань для самостійної пошукової діяльності забезпечує більш повне врахування потенційних інтелектуальних можливостей старшокласників.

Принцип особистісно орієнтованого спілкування та колективної вза-

емодії під час спілкування – у процесі вивчення елективного курсу активна діяльність учнів превалює над репродуктивним компонентом. Інформація, яку учні отримують у процесі навчання, призначена не стільки для повного запам'ятовування, скільки для стимулювання спільної комунікативної діяльності старшокласників, під час якої у них формуються уміння та навички аргументовано висловлювати власну думку, відповідно до комунікативної ситуації структурувати своє висловлювання в усній або письмовій формі з метою впливу на співбесідника.

Передбачається, що в результаті успішного оволодіння змістом елективного курсу старшокласники не лише отримають певний обсяг знань, але й сформулюють такі основні іншомовні комунікативні якості:

- уміння брати участь у типових ситуаціях ділового спілкування з дотриманням норм офісного етикету (співбесіда під час прийому на роботу, спілкування іноземною мовою у телефонному режимі);
- готовність обговорювати проблемні питання у сфері ділової комунікації та пропонувати конструктивні шляхи їх вирішення;
- працювати з основними видами ділових паперів, зокрема заповнювати анкети, готувати особисте резюме, лист про прийом на роботу, запрошення тощо;
- застосовувати мовні засоби і стратегії мовленнєвої поведінки, з метою управляти увагою слухачів під час публічних виступів;
- готовність до спілкування з колегами в телефонному режимі;
- навички створення рекламних текстів (слоганів);
- оволодіння основними стратегіями читання автентичних текстів (ознайомлювальне, вивчальне та пошукове);
- готовність сприймати на слух автентичні аудіо (-відео) повідомлення у сфері ділової комунікації з розумінням основної ідеї, вибіркоким виділенням інформації та повним розумінням змісту повідомлення.

Варто зазначити, що ці якості та знання забезпечать можливість випускникам школи за потреби успішно адаптуватися до умов ділового середовища.

Висновки. Узагальнюючи описані засади конструювання змісту елективного курсу «*Англійська мова для ділового спілкування*», можемо констатувати, що для нього характерними є: випереджальний характер його змісту щодо потреб особи, гнучкість і різноманітність засобів та організаційних форм навчальної діяльності. Пріоритетного значення набуває формування умінь та навичок критичного осмислення й творчого перетворення дійсності, оволодіння методами самоосвіти, уміння вчитися. Зважаючи на важливість іноземної мови як засобу професійної комунікації, автори схильні прогнозувати значний попит на цей елективний курс не лише у класах філологічного напряму підготовки, оскільки він виконуватиме прагматичну функцію та сприятиме адаптуванню змісту навчання іноземної мови відповідно до вимог конкретної професійної сфери.

Література

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Освітня галузь «Мова і література»: Іноземні мови) // Іноземні мови. – 2004. – № 1. – С. 3–7.
2. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчально-методичний посібник / [В. Г. Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай, О. С. Пасічник та ін.] ; за наук. ред. В. Г. Редька. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 360 с.
3. Пасічник О. С. Дидактичні та методичні підходи до конструювання змісту елективних курсів з іноземної мови для старшої профільної школи як засобу забезпечення варіативного компонента іншомовної освіти / О. С. Пасічник // Постметодика. – 2014. – № 4 (119). – С. 27–33.
4. Редько В. Г. Концепція змісту елективних курсів з іноземних мов для учнів старшої школи: лінгводидактичний аспект / В. Г. Редько, О. В. Басай // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Ужгород, 2014. – Вип. 34. – С. 163–167. – (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»).

References

1. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity (Osvitnia haluzь «Mova i literatura»: Inozemni movy) // Inozemni movy. – 2004. – №1. – S. 3–7.
2. Lihvodydaktychni zasady navchannia inozemnoi movy uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv : navchalno-metodychni posibnyk / [V. H. Redko, T. K. Polonska, N. P. Basai, O. S. Pasichnyk ta in.] ; za nauk. red. V. H. Redka. – K. : Pedahohichna dumka, 2013. – 360 s.
3. Pasichnyk O. S. Dydaktychni ta metodychni pidkhody do konstruiuvannia zmistu elektyvnykh kursiv z inozemnoi movy dlia starshoi profilnoi shkoly yak zasobu zabezpechennia variativnoho komponenta inshomovnoi osvity / O. S. Pasichnyk // Postmetodyka. – 2014. – № 4 (119). – С. 27–33.
4. Redko V. H. Kontsepsiia zmistu elektyvnykh kursiv z inozemnykh mov dlia uchniv starshoi shkoly: lihvodydaktychni aspekt / V. H. Redko, O. V. Basai // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. – Uzhhorod, 2014. – Vyp. 34. – S. 163–167. – (Seriia «Pedahohika. Sotsialna robota»).

Пасечник А. С.

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ КОНСТРУИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ЭЛЕКТИВНОГО КУРСА «АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК ДЛЯ ДЕЛОВОГО ОБЩЕНИЯ» ДЛЯ СТАРШЕЙ ШКОЛЫ

В статье обоснована целесообразность разработки элективного курса «Английский язык для делового общения» для учащихся старших классов. Определено его содержательное наполнение и структуру учебного пособия. Описаны принципы отбора и организации содержания элективного курса, а также основные технологии овладения им.

Ключевые слова: элективный курс, старшая школа, иностранный язык, деловое общение, учебное пособие, содержание обучения, вариативный компонент.

Pasichnyk O.

**CONCEPTUAL FRAMEWORK OF A FOREIGN LANGUAGE
ELECTIVE COURSE «ENGLISH FOR BUSINESS COMMUNICATION»
FOR UPPER SECONDARY SCHOOL**

The article outlines necessity of developing an elective course «English for Business Communication» and its introduction in educational process of upper-secondary school. The author describes topics that comprise the content of the textbook as well as its structural representation.

Data obtained in the process of upper-secondary school student and teacher surveys helped outline eleven key business-related topics which comprise the content of the textbook. These topics correlate with students' professional interests and do not replicate the core school curricula of foreign language learning.

According to the author's concept, the textbook is based on module principle. Each module represents a self-sufficient didactic unit and covers several aspects, related to its main topic. In order to provide convenient work with the textbook these modules are structured into logical units (including self-assessment block).

Didactic and methodological principles of organizing the content of the textbook are provided. Main technologies of acquiring skills of efficient business communication are explained.

Keywords: *elective course, upper secondary school, foreign language, textbook, content of education, variable component.*